

ZAŠTO VELA LUKA NE SLAVI SVOJE JUBILEJE?

Nikša Petković Borčić, Vela Luka
niksa.petkovic@du.t-com.hr

Čekali smo, ali nismo dočekali, ni od svjetovne niti od crkvene vlasti. Vela Luka se nije prisjetila svojeg velikog jubileja – dva stoljeća od utemeljenja luške kapelanije. Povod je to za ovaj tekst, kojim želim upozoriti na važnost te odluke iz 1818. za kasniji (i današnji) razvoj Vele Luke, koju iako je bila naseljena i prije 22.000 godina (prema zadnjim podacima iz arheoloških istraživanja koja još uvijek traju), iznova i isključivo nazivaju „najmlađim naseljem“ na otoku.

Razvoj „moderne“ Vele Luke, u samoj uvali, započinje u 15. st., a sredinom 18. st. na području Vele Luke živi nezanemariv broj stanovnika. S razlogom već 1787. korčulanski biskup A. Beglava obaviještava Svetu stolicu o svojoj odluci da za naselje Velu Luku osniva zasebnu kapelaniju, pošto u Veloj Luci živi više od 200 stanovnika. Međutim, ta biskupska odluka nailazi na otpor u Blatu i župi Blato koja istu ne provodi.

Godine 1789., njegov nasljednik biskup Josip Kosirić ponovno naređuje osnivanje Kapelanije Vela Luka. Međutim, blatska Župa i dalje odbija provesti odluku o osnivanju, angažira odvjetnike protiv biskupove odluke te plasira netočne podatke o broju i sastavu stanovnika Vele Luke. Nažalost, na taj način uspijeva u opstrukciji osnivanja Kapelanije Vela Luka daljnjih 30 godina. Protivljenju Župe Blato išla je na ruku iznenadna smrt posljednjeg korčulanskog biskupa Kosirića, ukidanje Korčulanske biskupije, nestanak dugovječne Mletačke Republike te opća nesigurnost i nefunkcioniranje vlada iz razdoblja Napoleonskih ratova.

Konačno, nakon ratnih godina, uspostavom austrijske uprave, Kapelanija Vela Luka se osniva uredbom Dalmatinske vlade br. 14431/2025 od 11. kolovoza 1818. godine. Što znači da je trebalo

više od 30 godina i intervencija svjetovne vlasti da se provede biskupska uredba iz 1787. Međutim, i ta je donesena odluka „zagađena“ dodacima od strane upravo onog istog župnika iz Blata koji je desetljećima odbijao provoditi biskupske odluke i koji je u međuvremenu „zasjeo“ na korčulansku biskupsku stolicu u ukidanju. Dodaci iz Blata su se sastojali u odredbama da Kapelanija Vela Luka nikad ne smije prerasti u Župu Vela Luka, kao i da uvijek mora biti zavisna od Župe Blato!?

Tu nije bio kraj nepravdama, bio je to samo početak. Nakon 1822. i s proglašenjem Pravilnika o općinskom ustroju (*Regolamento organico dei Comuni*), Vela Luka se bez obzira na izborenu

Kapelanija Vela Luka se osniva uredbom Dalmatinske vlade 11. kolovoza 1818. godine. To znači da je trebalo više od 30 godina i intervencija svjetovne vlasti da se provede biskupska uredba iz 1787.

samostalnu kapelaniju, stalno naseljenih 109 obitelji i oko 500-600 stanovnika, nije našla na popisu naselja na otoku Korčula. Koje metode i lažne podatke je tada upotrebilo „službeno Blato“ da briše Velu Luku kao naselje? Prema navedenom Pravilniku svako naselje koje je imalo minimalno 25 stalno nastanjenih obitelji, imalo je i pravo na organe mjesne uprave (glavara i rondara), ali i svoj

teritorij, tj. svoju zasebnu katastarsku općinu. To je očito i bio razlog obmane državnih organa od strane sindika Kunjašića iz Blata.

Ipak, 1827. godine, na intervenciju Općine i Preture Korčula Dalmatinska vlada u Zadru „ispravlja grešku“ te određuje da Vela Luka sa onih istih 109 stalno nastanjenih obitelji (za koje je službeno Blato tvrdilo da ih ima samo 14?!) ispunjava uvjete iz Pravilnika o općinskom ustroju te se formira kao samostalno naselje sa svojom mjesnom upravom i teritorijem općinskog odlomka. Međutim, ni zakon, ni odluke korčulanske Općine i Preture ni Dalmatinske vlade u Zadru za Blato ne važe. Uspijevaju ih izigrati, pa gotovo proročanski zvuče riječi iz dopisa Preture Korčula:

Prema Pravilniku o općinskom ustroju iz 1822. svako naselje koje je imalo minimalno 25 stalno nastanjenih obitelji, imalo je i pravo na organe mjesne uprave, ali i svoj teritorij, tj. svoju zasebnu katastarsku općinu. No, Vela Luka se sa svojih 109 obitelji nije našla na popisu naselja zbog upornog obmanjivanja iz Blata.

Potreba, što više neophodnost da se u Veloj Luci postavi mjesni glavari je općepoznata, međutim, svaki pokušaj u tom smislu bio je do sada zapriječen od strane postojećeg Ureda u Blatu, koji je ljubomornim očima gledao na napredak ovog novog naselja, s vjerovanjem da će ga uništiti tako da im uskrati mjesnog glavaru te smatra da bi sprječavanjem imenovanja ovog Glavara također moglo biti uskraćeno i pravo na mnoge povlastice...

Od maslinove grančice s 18 listova (koji simboliziraju pripadajuće otoke Vele Luke kroz 19. st.), „operušana golubica“ od 1900. nosi grančicu sa samo 5 listova – otoka.

Godine 1828. započinju pripreme za buduću izmjeru „katastra“ na ovim prostorima te iz Dubrovnika dolazi okružni katastarski inženjer Vitichelli koji ucrtava naselja na otoku Korčuli te izrađuje službenu kartu s jasno naznačenim naseljem Vela Luka. Međutim, kao i nekoliko puta kasnije tijekom povijesti, službeno Blato ih je uspijelo izigrati te se u postupku izrade katastra ne ucrtava zakonom određena granica između dva naselja Blata i Vele Luke.

Te iste godine Dalmatinska vlada potvrđuje nezakonitu odluku Ureda u Blatu da za glavara Vele Luke postavi stanovnika Blata, koji je bio jedan od onih nekoliko koji su stanovali u Blatu, a u Veloj Luci su imali konobe - magazine za vino i nije se nalazio na popisu 109 stalnonastanjenih kućedomaćina. Navedeni postupak sindika Kunjašića bio je u suprotnosti sa zakonskim odredbama reguliranim Pravilnikom o općinskom ustroju. Temeljem zakona, sva prava i obaveze stanovnika općinskih odlomaka, pa i pravo da budu izabrani za glavara, bila su vezana uz mjesto stanovanja.

Službeno Blato je svojim nezakonitim igrama uspjelo izboriti najveću katastarsku općinu u Dalmaciji. Posljedica toga je da Vela Luka do danas nije uskladila granice naselja, općine i katastarske općine i uvijek se iznova nepravedna posezanja za teritorijem Vele Luke i Potirne temelje na tom katastarskom rašomonu.

Vjerojatno je i ova, uz ostale nezakonitosti koje su uslijedile, uvjetovala da u budućim izradama katastarskih mapa nije unesena granica između općinskih odlomaka Vele Luke i Blata. Za nju se znalo kuda ide (Črnja luka na sjeveru – Karbuni na jugu), prema njoj se odvojeno prikupljao porez u Veloj Luci i Blatu, što je dano i u pisanom dijelu uspostave katastra 1836., ali nije uneseno u izrađene mape te se protupravno formira najveća katastarska općina u Dalmaciji.

Originalna katastarska mapa rađena na terenu 1836. jasno govori o katastarskoj općini *Velaluka* u okrugu Dubrovnik, međutim, službeno je Blato svojim nezakonitim igrama uspjelo na kraju postupka prikazati to kao područje zajedničke porezne općine što je bilo potpuno neutemeljeno u činjenicama i što je postalo osnova dvostoljetne kalvarije Općine Vela Luka. Kako opravdati i pojmiti prihvaćanje blatskih sugestija u Dalmatinskoj vladi uz nepobitne činjenice da je Vela Luka u isto vrijeme sjedište Carinarnice i Pomorskog-zdravstvenog Sanitada, da ima vlastitu kapelaniju koja započinje s izgradnjom buduće Župne crkve i da prema zakonu ima vlastiti općinski odlomak s mjesnom upravom, seoskim glavarem, njegovim pomoćnikom i mjesnom stražom (rondarima i pudarima) koji kontroliraju jasno određeni teritorij općinskog odlomka Vela Luka!

Posljedica tog nezakonitog postupka je da Vela Luka nikad, do dana današnjeg, nije imala usklađene granice naselja, općine i katastarske općine i uvijek se iznova nezakonita posezanja za teritorijem Vele Luke i Potirne temelje na tom katastarskom rašomonu.

Sljedećih godina slijedili su i drugi primjeri zatiranja luških prava. Niti jedno naselje, općina i grad u novijoj hrvatskoj povijesti nije doživjelo toliko poniženja od strane „više vlasti“, zahvaljujući političkoj i inoj korupciji u razdoblju dužem od 200 godina.

I zar nije tužno da se u Veloj Luci nije niti jednom riječju niti manifestacijom obilježila velika obljetnica 200 godina osnutka Kapelanije Vela Luka. Ona je po svemu velika jer je nakon dugih nastojanja i blatskog onemogućavanja, konačno potvrdila da je Vela Luka samostalno naselje te je otvorila vrata potpunoj emancipaciji. Da li se sramota „viših vlasti“ kojoj je izložena Općina Vela Luka ovih 200 godina pretočila u sram vlastitog postojanja ili je posrijedi nešto drugo i još puno negativnije od običnog srama? Ako su nas već drugi toliko dugo brisali, zar nije strašno da se i mi sami brišemo?

Jednom se zapisalo: „Ufa se Obćina Velaluka da će jednom pobijediti pravica i da će duboko ali veoma duboko biti zakopana ona moralna i juridična nakaznost“, ali i sljedeće:

„Pred tolikom nepravdom, lažima i zloupotrebama, može li današnje Zastupstvo Vele Luke ostati pasivno? Doista, ne!“

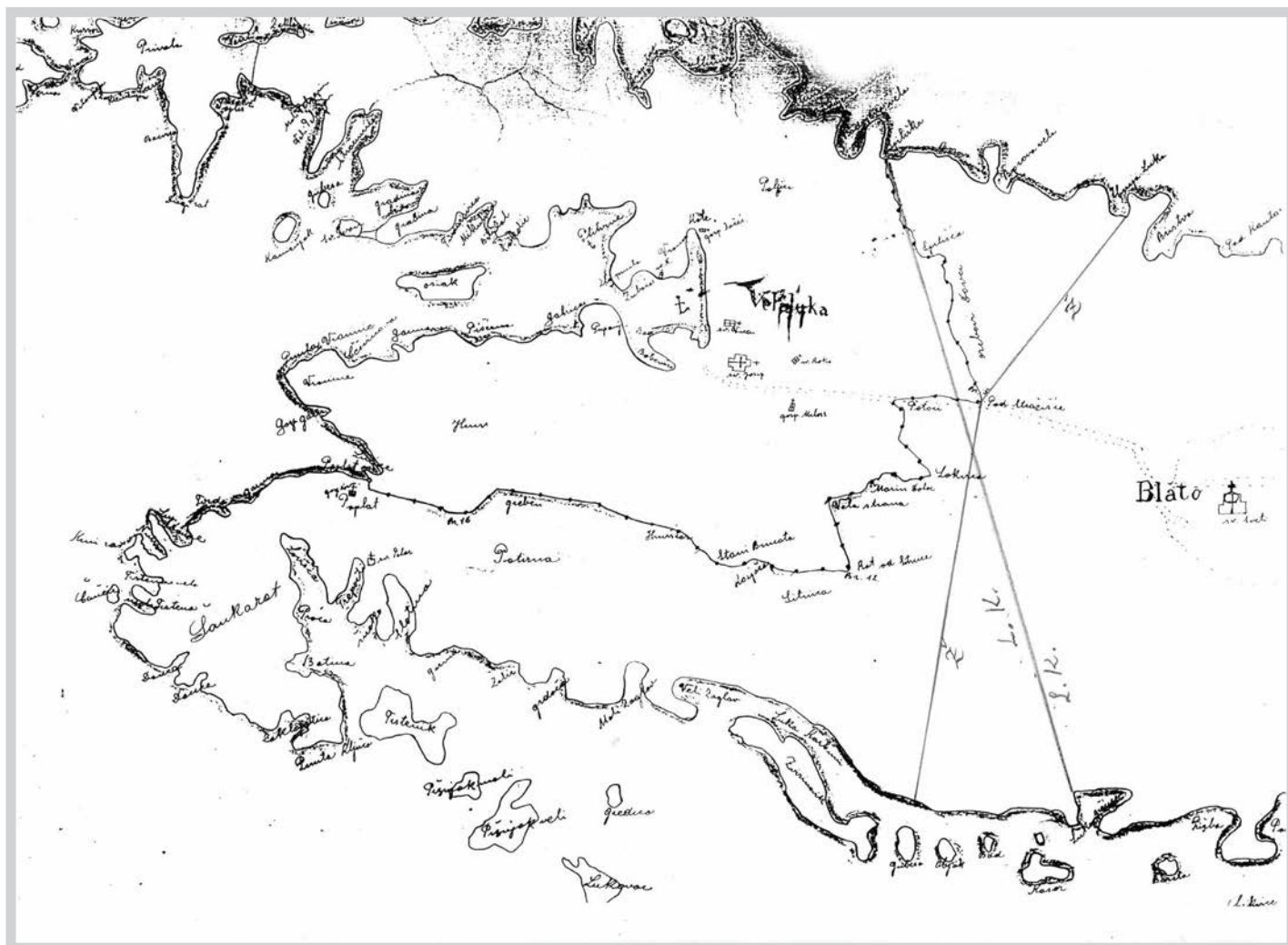
Ovo pitanje je postavljeno davne 1907., a može se postaviti i danas, samo nije jasno da li je odgovor na njega jednako jasan i određen?

Literatura

- Maričić, Zvonko. *Vela Luka od 1490. do 1834.* Vela Luka: vlastita naklada, 1997.

- Petković, Kuzma. “Tko je ubio našu Potirnu?” *Lanterna 2*, Vela Luka 2018., str. 179-181.

- Tabain, Veljko. “Sve o timbrima općine Vele Luke na kojima je utisnut grb Vele Luke”. *Luško libro 7*, Zagreb 1999., str. 31-35.

Mapa s ucrtanim pravcima nerealizirane pravedne podjele. Na početku postupka postojala je dilema oko dvije varijante koje govore o granici u Karbunima ili Grščici na jugu i Črnja luci ili Spiliški na sjeveru, da bi na kraju potpuno nezakonitog postupka, granica dospjela u Poplat – Lučicu na zapadu i Spilišku na sjeveru!?

(Privatna zbirka pok. Veljka Tabaina)